

HOE TJADASMALANG TOT NATUURSCHAT BEVORDERD WERD.

HERINNERINGEN AAN EEN STUK OPBRUISEND NATUURLEVEN.

De jaren waren, hoewel betrekkelijk kortelings, voorbijgegaan, waarin mijn hersens nog gepijnigd werden door afmattende studie op de schoolbanken. Het leven had den mensch ten volle voor zich opgeëischt en Insulinde telde hem, die hier aan het woord is, onder de jeugdige burgers, die in zich de krachten waanden om bergen te verzetten. Het leven der meesten onzer echter is doorgaans een stroom gelijk, welke niet naar willekeur zijn eigen weg bepalen mag. Zoo ging het ook mij. De liefde tot de natuur moge mij al in het bloed gezeten hebben, het leven evenwel zou mij stuwen in een richting, waarvan ik niet gedroomd had. Menschen en hunne invloeden zouden mijn weg kruisen en mijlpalen zouden buiten mijn wil om geslagen worden op de nog onuitgestippelde levensbaan. Tot de zaken, welke mijn toekomst, evenals van zoo menigen anderen natuurvriend in Insulinde, hoe schier onnaspeurlijk ook vaak, bepaalde, behoorde de „Nederlandsch Indische Natuur-Historische Vereeniging” met haar tijdschrift „De Tropische Natuur”, welke tijdens hun thans 25-jarig bestaan reeds zoo talloos velen verpozing hebben weten te verschaffen na noesten arbeid op verschillend gebied. Echter niet alleen ontspanning bracht het tijdschrift ons, doch even dikwijls wist het door zijn voorbeeld uit ons diepste innerlijk een opbruisenden levenslust te voorschijn te roepen of een onbedwingbaren drang tot geestelijker inspanning, dan waartoe de dagelijksche sleur ons ooit had vermogen op te wekken. Wel vormt het leven op zichzelf voor de meesten onzer een onafgebroken reeks van niet te miskennen noch geheel op te lossen raadselen; goedbeschouwd echter speelt daarin het toeval toch slechts zelden een overwegende rol, al valt het ook als waardemeter onmogelijk uit te schakelen. Mensch en natuur en natuur en mensch; zij beheerschen elkaar evenredig en bepalen tenslotte elkanders levenslot. Het zou juist een der hoofdoprichters onzer vereeniging, de scherpzinnige C. A. BACKER zijn, die mij het eerst van deze wijsgeerige waarheid wist te doordringen, nl. dat geen toevalligheden, hoe van zelf sprekend ook oogenschijnlijk, ons leven uit zijn evenwicht behoeven te brengen, zoolang onze eigene, vaak voor ons zelf en anderen nog diep verborgen natuur zich daartegen van den aanvang af met kracht en klem weet te verzetten.

Het jaar 1915 was nog niet half verstreken, toen mijn latere vriend en promotor W. F. WINCKEL, administrateur van de theeonderneming Tjidadap bij Tjibeber in Priangan, van een uitstapje naar de bewoonde wereld thuiskwam met een aflevering van „De Tropische Natuur” bij zich. Het bestaan van het tijdschrift was mij misschien niet geheel onbekend meer, maar kennis had ik er toch nog niet van genomen. Wat deed ons hart thans na lezing van het meegebrachte opeens zoo onstuimig kloppen? Wie dat be-seffen wil, moet allercerst natuurvriend zijn, daarbij leven te midden eener overstelpend grootsche natuur, — en toch nauwelijks over voldoende tijd te beschikken hebben, om zijn liefde voor de wetenschap te bevredigen. Zooals het ons toen verging, moet het, blijkens de tallooze geestdriftige uitlatingen in ons tijdschrift in die bewuste jaren

ook zoo vele anderen te moede zijn geweest bij het lezen van de aansporing der oprichters tot eendrachtelijk samengaan en tot het steunen met grootere en kleinere bijdragen, gegrond op eigen ondervinding in elks naaste omgeving. En dit alles ter hooghouding en verheffing van het buitenleven in onze oostersche waranden. Zoo kwam dan voor ons het begin van een opgewekt medeleven met de natuur om ons heen, dat ons deed zwoegen op floristisch gebied, voor zoover er tijd te ontworstelen viel aan onze landelijke verplichtingen.

De omgeving van de onderneming Tjidadap, waartoe in hoofdzaak gerekend moeten worden Tjadasmalang, Goenoeng Bèsèr en het Tjisokan-bekken, doch daar-

naast nog zoo vele andere heerlijke brokstukken oernatuur, was mij geenszins onbekend meer. Niet voor het eerst speurde ik nauwlettend rond naar de geheimenissen allerwegen, doch tot nog toe nam ik slechts in mij op wat mijn oog onmiddellijk wist te boeien. Nu echter — dat voelden wij beiden — was een nieuw tijdperk voor onze eenigermate uiteenlopende natuurbeschouwingen aangebroken. „De Tropische Natuur” zou vorming geven, de medewerkers van het tijdschrift, bovenal de Redactie, leiding.

Het was geen toeval, dat

ons oog toen viel op het juweeltje natuurschoon in en rondom Tjadasmalang. Veel was er nog ongerept omstreeks 1915 van de wouden en de woestenijen, waarbinnen een droom van schoonheid verwezenlijkt scheen. En wij droomden te met van uitgebreide plannen tot behoud van en aanspraken op wat hier dreigde onder te gaan in den maalstroom van het platalledaagsche.

Met de vestiging der verschillende landbouwondernemingen was nieuw leven geboren binnen de grenzen van deze tot voor kort zoo stille oorden. De verschillende ontginningen begonnen onrustbarend om zich heen te grijpen, en niet te stuiten scheen de behoefte aan roofofbouw bij de bevolking. Nog was Tjadasmalang goeddeels ontkomen aan de meedoogenlooze bijl der belagers, mogelijk slechts, omdat de heuvels er te steil afhellen naar de in elkaar overvloeiende wateren, met hunne grillige watervallen en stroomversnellingen, en stellig ook tendeele, omdat zich ter plaatse een begraafplaats bevindt. Toch bleek ons al spoedig, dat het gevaar voor vernieling van het natuurschoon ook hier niet geheel denkbeeldig was, want al zou men het terein zelf ook al



Fig. 1. Tjadasmalang op 29 December 1916 met bamboe bruggetje over de Tjipalasari.

eenigermate willen sparen, het rooien der woudreuzen of het dunnen van het bestand zoude zeker niet lang meer te stuiten zijn geweest.

Het werd ons dus weldra duidelijk, dat hier snel en krachtadig ingegrepen diende te worden, wilden wij straks niet als het hinkende paard achteraan komen. De bevolking hadden wij slechts gedeeltelijk op onze hand voor zoover zij daar voordeel in zag, of anders er onverschillig tegenover stond. Doch dit bleek niet afdoende, al stelde de heer WINCKEL ook nog zoo ruimschoots zijn beurs ter beschikking voor het goede doel.

Tjadasmalang werd nu in onze vrije uren naarstig afgezocht tot in de verste uithoeken, terwijl van onze vondsten bij die gelegenheden onmiddellijk kennis gegeven werd aan het Herbarium te Buitenzorg, waar

de toenmalige kopstukken J. J. SMITH en C. A. BACKER met levendige belangstelling onze gangen volgden. De verzamelde planten werden door hen met onvolprezen welwillendheid op naam gebracht en voor wetenschappelijke doeleinden zuinig bewaard. Veel schoons werd toen vergaard en met menig nieuw wonder zou de plantkundige wetenschap spoedig verrijkt worden. Al deze merkwaardige botanische getuigen prikkelden tenslotte dusdanig den wetenschappelijken staf te Buitenzorg, dat eerst C. A. BACKER, toen J. J. SMITH en nog vele anderen, waaronder ook W. M. DOCTERS VAN LEEUWEN, de gastvrije woning van den administrateur van Tjidadap betraden,

om van daaruit zelf alle rijkdommen uit de omgeving in oogenschouw te kunnen nemen. Evenwel zou zekerlijk zelfs deze belangstelling slechts weinig gebaat hebben, als het WINCKEL, in zijn onverdroten ijver, niet gelukt ware, nog meer machten bij de zaak te betrekken. Daarvoor kwam allereerst in aanmerking de „Nederlandsch-Indische Vereeniging tot Natuurbescherming”, aan wier hoofd toen S. H. KOORDERS stond, die zich als altijd dadelijk bereid verklaarde, zich de belangen van ons troetelkind aan te trekken. Wie nu denkt, dat wij voldoende ingespannen waren, om de gevolgen van ons streven met een rustig gemoed af te wachten, heeft verkeerd geraden. Want toen de bevolking, inzonderheid haar dorpschouwen, goed doordrongen was van den ernst onzer plannen, werd zij zenuwachtig en vreesde moeilijkheden in het beheer, moeilijkheden met het Bestuur, moeilijkheden bij de grond- en waterverdeling. En zoo zagen wij aankomen, dat zij tenslotte toch nog ons voorstel tot naasting van het bosch van Tjadasmalang met bijbehorende brongebieden eenstemmig zou verwerpen, zoodra het ter tafel werd gebracht. Doch het geluk zou ons hier te hulp schieten in den persoon van den volijverigen Assistent-Resident van Tjiandjoer, W. P. HILLEN, den lateren Gouverneur van West-Java. Persoonlijk kwam hij, vergezeld van zijn vrouw, beiden groote

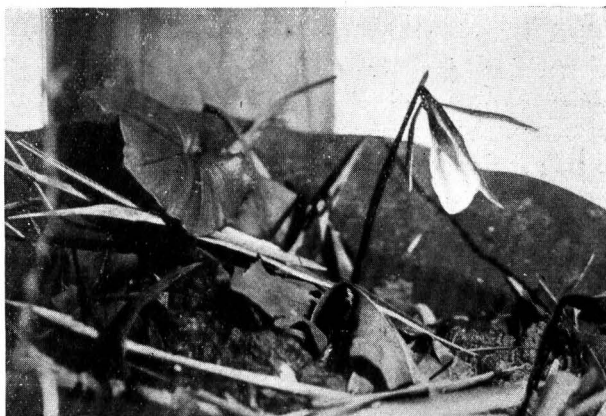


Fig. 2. *Nervilia Winckelii* J.J.S. Een lieflijke kleine aardorchidee uit de bosschen van Tjadasmalang, alwaar zij voor het eerst in 1915-1916 ontdekt werd. Zie J.J.S. in Bull. Jard. Bot. Buitenz., Sér. II, XXVI, 1918, en Sér. III, V, 1922, t. 24, fig. 1.

natuurvrienden, Tjadasmalang met een bezoek vereeren, en stelde zich van onze wenschen en van de belangen der bevolking op de hoogte. Zijn onmiskenbare invloed op den gang van zaken bleek spoedig beslissend, waardoor het natuurschoon van Tjadasmalang voor ons Indië behouden bleef, en naar wij hopen, behouden zal blijven tot in lengte van dagen. Na de gebruikelijke traagheid bij de afwikkeling der overdrachten werd dan eindelijk Tjadasmalang bevorderd tot natuurschat en als zoodanig onder de hoede gesteld van de „Vereeniging tot Natuurbescherming”.

Hiermee was de geschiedenis van dit plekske gronds natuurlijk nog lang niet afgesloten. Integendeel beijverden wij ons nu meer dan ooit, zooveel mogelijk alles te verzamelen en tot herbarium te maken, wat daar binnen en daar buiten tot in wijden kring groeide en bloeide. En dat is, of was althans, verbazingwekkend. Nauwelijks toch zal men elders een tweede plek weten aan te wijzen, waar binnen zulk een nauw omsloten kring van eenige uren gaans meer dan 3000 plantensoorten, de lagere buiten beschouwing gelaten, bijeen te vinden zijn, onder welke zoovele zeldzaamheden en nieuwe aanwinsten. Tjadasmalang met omgeving is ongetwijfeld te beschouwen als een der weinige overblijfselen van die gebieden op Java omstreeks 1000 m zeehoogte, welke een prachtige overgang vormen voor de flora der laaglanden naar die der hoogere bergstreken. Daarom ook kon men er nog zoovele planten aantreffen, welke elders reeds of geheel of gedeeltelijk verdwenen zijn, ten offer gevallen aan de winzucht des menschen. Na mijn vertrek uit Tjidadap en tijdens mijn werkzaamheden aan het Herbarium te Buitenzorg, doch ook reeds al dien tijd te voren vanaf het bewuste jaar 1915, toen de eerste Tropische Natuur-aflevering met zooveel vreugde door ons begroet werd, is het steeds weer W. F. WINCKEL geweest, die noch moeite noch kosten gespaard heeft, om de flora van Tjadasmalang en omgeving recht te doen wedervaren. Zijn verdiensten ten dezen opzichte waren grooter dan menigeen vermoeden zou. Steller dezès, die onder hem gewerkt heeft en als zoodanig gerekend mag worden hem goed gekend te hebben tijdens zijn gelukkige jaren, acht het zijn plicht er hier even op te wijzen, hoeveel het Buitenzorgsch Herbarium o.a. ook aan dezen man van stillen bedrijve verschuldigd is geweest.

Utrecht, 18 Juni 1936.

R. C. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

BEWAAKT DE MOEDER-KROKODIL HAAR EIEN?

Al meermalen is in dit tijdschrift van krokodillennesten en -eieren sprake geweest, maar een vraag, die nog altijd niet voldoende is opgehelderd, is die, welke hierboven geplaatst wordt. Bij de verwante Afrikaansche krokodil, *Crocodilus niloticus*, werd zoo'n bewaking wel degelijk geconstateerd, maar voor onze gewone Indische krokodil, *Crocodilus porosus*, bestaat daaromtrent nog maar weinig zekerheid.

VAN DER MEER MOHR schreef in jaargang 1921 (blz. 131): „Herhaaldelijk werd mij